

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології**

Курсова робота
З японської філології

на тему:

**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАЙМЕННИКІВ ПЕРШОЇ
ОСОБИ ОДНИНИ В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ**

Студентки групи Яп 05-21
Факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання
Освітньої програми: Японська мова,
література та переклад, західноєвропейська
мова

Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.069 Східні мови та
літератури (переклад включно), перша –
японська

Маньківської Катерини Олександрівни

Науковий керівник: д. філол. н., доц.

Палатовська Олена Володимирівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ - 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЗАЙМЕННИКІВ ПЕРШОЇ ОСОБИ ОДНИНИ В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ	6
1.1 Загальна характеристика найбільш вживаних займенників першої особи однини.....	6
1.1.1 Займенник першої особи однини <i>ore</i>	9
1.1.2 Займенники першої особи однини <i>watashi</i> , <i>watakushi</i> та <i>atashi</i>	11
1.1.3 Займенник першої особи однини <i>boku</i>	12
1.1.4 Вплив гендерної ідентифікації на використання особових займенників.....	13
1.2 Явище нульового займенника в японській мові.....	16
Висновки до Розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАЙМЕННИКІВ ПЕРШОЇ ОСОБИ ОДНИНИ В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ: ПОЛЬОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ	23
2.1 Мета дослідження та опис методології.....	23
2.2 Аналіз використання респондентами займенників першої особи однини.....	23
Висновки до Розділу 2.....	29
ВИСНОВКИ	30
АНОТАЦІЯ 要約	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	33

ВСТУП

Японська мова характеризується наявністю широкого спектру контекстів для самоідентифікації. Японське суспільство базується на засадах колективізму, тобто самоідентифікація громадян нерідко щільно пов'язана з приналежністю до певної спільноти чи соціального класу, і завдяки лінгвістичному інструментарію можна відслідкувати особливості світовідчуття і мовної самореалізації носіїв японської мови. Українська дослідниця японської мови І. Петриченко зазначає: “Згідно звичної нам західної моделі світовідчуття, спеціальними маркерами особистісності, індивідуалізму та самоусвідомлення вважаються особові займенники та імена людей. У сучасній японській мові вибір необхідного займенника з існуючої палітри варіантів є ситуативно обумовленим та різниться не тільки відповідно до статі, але й віку, класу, регіону народження чи проживання мовця” (Петриченко, 2002, с. 432).

Тема займенників у японській мові є популярною як серед японських, так і серед іноземних дослідників. Вагомий внесок у розвиток лінгвокультурології крізь призму дослідження займенників японської мови зробили, зокрема, такі науковці, як Ф. Акіхіро (1997), М. Маккроу (2011), С. Курода (2006), М. Накамура (2024). Серед вітчизняних дослідників варто відзначити праці І. Петриченко, яка надала вичерпний аналіз найбільш вживаних займенників першої особи однини в японській мові.

Актуальність цієї роботи полягає в тому, що доречне вживання займенників першої особи однини впливає на сприйняття мовця співрозмовниками, оскільки займенники денотують не лише самореференцію, а й вказують на певні особистісні характеристики.

Мета роботи полягає в тому, щоб з'ясувати особливості функціонування займенників першої особи однини в сучасній японській мові.

Для досягнення зазначеної мети було сформульовано та вирішено такі **завдання**:

- визначити найбільш вживані займенники першої особи однини в японській мові;
- схарактеризувати семантичні зміни займенників першої особи однини;
- проаналізувати особливості вживання займенників носіями японської мови.

Об'єктом дослідження є займенники першої особи однини в японській мові.

Предметом дослідження є особливості функціонування займенників першої особи однини в сучасній японській мові.

Матеріалом дослідження слугували відповіді 80 респондентів-носіїв японської мови, з-посеред яких проводилося опитування щодо вживання займенників першої особи однини.

Під час дослідження були використані такі **методи**:

- **метод суцільної вибірки**, за допомогою якого на початковому етапі роботи були відібрані лексичні одиниці для аналізу використання займенників першої особи однини;
- **описовий метод** використаний для загальної характеристики й опису досліджуваних лексичних одиниць;
- **метод лінгвокультурологічної інтерпретації** дозволив з'ясувати особливості семантики і використання досліджуваних лексичних одиниць.

Крім того, у роботі застосовані загальнонаукові методи і прийоми **спостереження, зіставлення та порівняння**.

Наукова новизна роботи полягає в удосконаленні відомостей щодо функціонування займенників першої особи однини в сучасній японській мові.

Практичне значення роботи визначається систематизацією інформації щодо особливостей вживання займенників задля більш ефективного вивчення японської мови іноземними студентами.

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів з висновками до кожного із них, висновків до всієї роботи, анотації японською мовою, списку використаних джерел (19 позицій). Обсяг основного тексту курсової роботи – 31 сторінка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ

ЗАЙМЕННИКІВ ПЕРШОЇ ОСОБИ ОДНИНИ В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

1.1 Загальна характеристика найбільш вживаних займенників першої особи однини

Японські особові займенники не лише посилаються на учасників дискурсу з точки зору їхньою дискурсивної ролі як мовця чи адресата, але також позначають додаткову характеристику соціального статусу носія (Оіші, 2017). Вживання займенників в японській мові, як правило, зумовлене такими чинниками, як стать, вік, статус, рівень формальності та ввічливості розмови (Накамура, 2024). За Акіхіро (1997), на вибір займенників впливає не лише стать мовця, а і слухача. Дослідниця посилається на дослідження, у ході якого були проаналізовані окремі випадки вживання особових займенників з огляду контекстуальних особливостей. Було виявлено, що розмовляючи з представниками своєї статі, чоловіки вживають займенники 僕/*boku*/ та 俺/*ore*/ у співвідношенні 17% до 83%, а під час розмови із жінками, займенник *boku* є набагато частотнішим (62%); 71% чоловіків звертаються до своїх одноліток чоловічої статі, використовуючи お前/*omae*/, тоді як ровесниць називають あなた/*anata*/, あんた/*anta*/ або 君/*kimi*/, формами, ввічливішими за *omae*. Однак, на відміну від чоловіків, за результатами дослідження, жінки переважно дотримуються однакової частотності вживання займенників у розмові як з чоловіками, так і з жінками.

Куроода (2006) зазначає, що з морфологічної точки японські особові займенники практично не відрізняються від іменників. Як і іменники, вони можуть бути безпосередньо модифіковані за допомогою прикметників та

вказівних займенників (*この僕* /kono boku/ – цей я). Крім того, серед займенників першої і другої особи є форми, які мовці обирають з соціально-прагматичних міркувань, таких як рівень формальності (наприклад, займенник *私* /watakushi/ має формальнішу конотацію, ніж *私* /watashi/). Подібним чином Ногучі (1997) визначає займенники японської мови як нефункціональні лексичні одиниці, віднесені до синтаксичної категорії іменника.

Петриченко (2002) у своїй роботі “Особові займенники: реалізація “себе” у носіїв японської мови” виділяє не лише займенники, але й “займенникові субститути”: “...до категорії займенникових субститутів найчастіше відносяться терміни кровної спорідненості, власні імена людей (як імена, так і прізвища), назва посад тощо – тобто такі слова та вирази, які у більшості європейських мов зазвичай не заступають особові займенники першої особи однини” (с. 432). Займенникові субститути переважно вживаються у випадках, коли мовець прагне наголосити на своїй посаді або власному статусі у межах певної соціальної групи. Найчастіше спостерігаємо самореференцію такого типу у батьків у розмові з дітьми. Наприклад, мати і батько, звертаючись до дитини, можуть називати себе відповідно *お母さん* /okaasan/ (мама) або *お父さん* /otousan/: *お母さんが言ったでしょう!* /okaasan ga itta deshō/ (Я ж тобі казала!). Для демонстрації свого положення в родинній ієрархії, старші брати та сестри також застосовують слова на позначення своїх сімейних ролей *お兄さん* /oniisan/ (брат), *お姉さん* /oneesan/ (сестра). Окрім цього, у якості займенникових субститутів нерідко вживається комбінація “ім’я + іменниковий суфікс”, особливо серед дітей: *るりちゃん、あそびたい!* /rurichan asobitai/ (Я хочу гратися!/ Рурі хоче гратися!).

Історія поширення та формальні властивості японських займенників можуть слугувати поясненням, чому вони здаються відірваними від синтаксичної системи японської мови (Нагано & Мартохарджоно, 2023). Палмрус (2010) зазначає, що у сучасній японській мові не існує особистих займенників у повному сенсі цього слова через те, що японські займенники важко відрізнити від іменників морфологічно та синтаксично, однак так було не завжди. Науковець стверджує, що займенники першої та другої особи вживалися в старояпонській мові набагато частіше, ніж на пізніших етапах розвитку мови. Нижче наведено частковий перелік стародавніх форм займенників першої особи однини та множини.

Стародавня японська мова: あ/a/、あれ/are/、わ/wa/、われ/ware/、
 おの/onon/、おのれ/onore/、まろ/maro/、わなみ/wanami/、まる/maru/、
 おれら/orera/、わらわ/warawa/、み/mi/、みども/midomo/、わがみ
 /wagami/、それがし/soregashi/、わたくし/watakushi/、こち/kochi/、こな
 た/konata/、このほう/konohou/、おれ/ore/、せっしゃ/sessha/、こちとら
 /kochitora/ (множина)、わたし/watashi/、わし/washi/、わち/wachi/、おい
 ら/oira/、てまえ/temae/、てまえども/temaedomo/ (Палмрус, 2010).

Займенникові форми, що збереглися у сучасній японській мові, зазнали численних семантичних та прагматичних змін. Наприклад, Шібасакі (2005) вказує на те, що у сучасному мовному контексті займенник *watakushi* вважається формальним відповідником *watashi*, проте у минулому він переважно вживався у сталих виразах. Дослідниця припускає, що *watakushi* не виконував функцій займенника першої особи однини до шістнадцятого століття, оскільки на це вказують подібні вислови:

- わたくしごと /watakushi goto/ (особисті справи);

- わたくしのうた /watakushi no uta/ (пісні кожного дня);
- わたくしのてら /watakushi no tera/ (храм певного клану);
- わたくしありき /watakushi ariki/ (іти кудись у справах);
- わたくしいくさ /watakushi ikusa/ (особиста війна);
- わたくしする /watakushi suru/ (робити, що хочеться) (Шібасаки,

2005).

До того, як *watakushi* набув значення та функцій займенника першої особи однини, він використовувався у таких значеннях, як “особисті справи” (11-13 ст.), “незаконне володіння” (16-20 с.), “конфіденційність” (15-18 ст.), “егоїзм” (16-20 ст.), “приватний бізнес” (18 ст.). Отже, можна зробити висновок, що японські займенники зазнали багато семантичних і прагматичних змін, що може бути однією з причин чому вони істотно відрізняються від займенників у індоєвропейських мовах.

Наразі існує декілька класифікацій поширених займенників. Наприклад, за Мартіном (2004), найбільш вживаними займенниками першої особи однини в сучасній японській мові є *watakushi*, *watashi*, *あたくし* /atakushi/, *あたし* /atashi/, *わたい* /watai/, *わて* /wate/, *わい* /wai/, *あたい* /atai/, *あて* /ate/, *わっち* /wacchi/, *あっし* /asshi/, *わっし* /wasshi/, *わし* /washi/, *僕* /boku/, *うち* /uchi/, *自分* /jibun/. І. Петриченко (2002) відносить до основних займенників значно менший перелік: *watakushi*, *watashi*, *atashi*, *wasshi*, *boku*, *俺* /ore/. У цій роботі ми пропонуємо докладно розглянути використання таких займенників, як *ore*, *watashi*, *watakushi*, *atashi* та *boku*.

1.1.1 Займенник першої особи однини *ore*. Займенник *ore* є одним із небагатьох займенників, які збереглися в сучасній японській мові з давніх

часів, але при цьому зазнали багато семантичних і конотаційних змін. За Палмрус (2010), *ore* є скороченою формою іншого займенника – *onore*. *Ore* став уперше активно використовуватися в період Нара (710-794), а під час періоду Едо (1603-1868) набув таких діалектних варіацій, як *ora* та *oira*. Наразі цей займенник позначає мовця, однак, до періоду Хейан (794-1185) *ore* фактично використовувався в якості займенника другої особи однини, хоча і записувався іншим ієрогліфом (爾). Так само змінювалися і особливості вживання займенника *onore*, з якого походить *ore*: спершу він функціонував як займенник першої особи однини, проте у ранній період становлення сучасної японської мови він перейшов до категорії займенників другої особи однини. Окрім цього, з розвитком японської мови, займенник *ore* набув інакшого емоційного забарвлення. Дослідники дотримуються думки, що у наш час слово *ore* належить до реєстру неформального мовлення та у певних випадках навіть може сприйматися як грубе чи образливе. Також варто зазначити, що *ore* як лексема належить до чоловічого мовлення, тобто переважно застосовується лише чоловіками. Проте незважаючи на те, що *ore* (爾), який вживався в якості займенника другої особи однини в стародавній японській мові, дійсно мав відтінок грубості, подібний до того, який є характерним для займенника другої особи однини 貴様 /kisama/, на пізніших етапах займенник першої особи однини *ore* (俺) не ніс конкретної негативної конотації. Тобто протягом декількох століть (у період між епохами Камакура (1185-1333) та Едо) *ore* фактично застосовувався представниками обох статей у розмові з особами як вищого, так і нижчого соціального статусу. Лише під час періоду Едо цей особовий займенник перейшов з категорії гендерно-нейтрального мовлення до суто чоловічого. Така трансформація, зокрема, може бути пов'язана з

процесом активної гендерної диференціації в японській мові внаслідок появи нового соціального прошарку – “школярк”.

Коли молодим жінкам була надана можливість відвідувати шкільні заняття, за рахунок виникнення нового контексту соціалізації школярки почали відмовлятися від гендерно-нейтральних мовленнєвих засобів, натомість надаючи перевагу використанню нових лексем та модально-експресивних часток. Мовленнєві засоби, що поширилися серед учениць школи після реставрації Мейджі, пізніше отримали назву *てよだわ言葉* /*teyo dawa kotoba*/ (мовлення “*teyo dawa*”), оскільки мовлення молодих жінок було насичене частками *teyo*, *dawa* тощо (Іноуе, 2002). Отже, можна спостерігати за тим, як протягом століть займенник *ore* пройшов через декілька суттєвих семантичних трансформацій:

Ore (爾) займенник другої особи однини (“грубий, образливий”) → *ore* (俺) займенник першої особи однини (“гендерно-нейтральний”) → *ore* (俺) займенник першої особи однини (“належить до чоловічого мовлення”, “неформальний”, “грубий”).

1.1.2 Займенники першої особи однини *watashi*, *watakushi* та *atashi*.

Подібно до займенника *ore*, займенник першої особи однини *watashi* зазнав низку семантичних трансформацій. Проте на відміну від вихідних форм *ore* (爾, *onore*), усі варіації слова *watashi* (*watakushi*, *atashi*) і досі активно використовуються носіями японської мови. Слово *watakushi*, з якого походить решта варіацій, почало застосовуватися у період між 12 та 16 століттям і трансформувалося у *watashi* під час періоду Едо. Пізніше *watashi* зазнало чергову видозміну, спричинивши появу *atashi*. У сучасній японській мові всі три варіанти *watashi* застосовуються на позначення займенника першої особи однини, але, як було зазначено раніше, до 16 століття слово *watakushi* мало значення “особисті справи”. У сучасній

японській мові займенник *watashi* вживається як жінками, так і чоловіками, проте у період Едо він переважно належав до мовного арсеналу жінок. Різниця у сучасному використанні займенників *watakushi* та *watashi* досить незначна: фактично *watakushi* є більш формальним відповідником *watashi* і превалює у контексті ділового спілкування. З іншого боку, функціонування займенник *atashi* у мові має декілька нюансів. Зокрема, *atashi* переважно відносять до переліку лексем, що належать до жіночого мовлення, і для носіїв японської мови він насамперед асоціюється з жіночністю (Шібамото, 1987). Однак, Мартін (1975) зазначає, що більшість людей, у тому числі й чоловіки, застосовують цей займенник у щоденних розмовах несвідомо і без урахування загальноприйнятої гендерної конотації, оскільки фонетично *atashi* – це скорочена версія *watashi*, яка є простішою і швидшою для вимови. З трьох варіацій лише *atashi* має дистинктивний відтінок неформальності (Палмрус, 2010).

1.1.3 Займенник першої особи однини *boku*. Палмрус (2010) зазначає, що займенник першої особи однини 僕 /*boku*/ подібний до вищезазначених займенників тим, що він також зазнав семантичних змін з того моменту, як уперше увійшов у лексикон носіїв японської мови. Так само, як *watakushi* певний час використовувався у якості іменника “особисті справи”, слово *boku* початково мало значення “слуга”, до того ж з указівкою на чоловічий гендер. Ієрогліф на позначення *boku* надійшов до японської мови з китайської, і його оригінальним значенням також було “слуга”. Пізніше, під час періоду Токугава (1603-1868), це слово почало активно використовуватися у листуваннях та письмовій мові взагалі. *Boku* усе ще не належав до категорії займенника, проте поступово став інструментом самореференції: носії вживали це слово у значенні “ваш слуга” у листуваннях для звеличення співрозмовника і демонстрації власного нижчого статусу. Можна зробити висновок, що однією з особливостей

використання первинних форм *boku* було те, що це слово використовувалося переважно у формальних розмовах і мало дистинктивний відтінок ввічливості. Наступна семантична зміна *boku* відбулася вже під час періоду Мейджі (1868-1912). Палмрус стверджує, що з початку ери Мейджі *boku* врешті набув ознак займенника першої особи однини, проте усе ще мав обмеження у вжитку. Цей займенник переважно використовувався японськими студентами-чоловіками у повсякденних розмовах. У післявоєнні часи образ студентства був досить ідеалізований, і студенти часто були головними героями книг, коміксів та фільмів того періоду. У зв'язку зі стрімким розвитком репрезентації студентів-чоловіків у засобах масової інформації, активно поширювалося і мовлення, характерне для молодих чоловіків. І оскільки, займенник *boku* часто фігурував саме у мовленні цього соціального прошарку, носії японської мови почали асоціювати його насамперед зі словами, що належать чоловічому мовленню. Лише після того, як *boku* був уведений у активний словниковий запас японців завдяки студентам, він офіційно був визнаний особистим займенником у 1953 році Міністром освіти Японії. Наразі можна спостерігати, що використання займенника *boku* притаманне переважно молодим чоловікам. До того ж, на відміну від первинних форм цього слова, у сучасній японській мові *boku*, як правило, функціонує у неформальних контекстах.

1.1.4 Вплив гендерної ідентифікації на використання особових займенників. Дослідження гендерних норм у площині японської соціолінгвістики є необхідним, оскільки гендер визначає вектор багатьох мовленнєвих взаємодій носіїв японської мови. Так, одним з компонентів ранньої гендерної соціалізації є й використання гендерно-забарвлених висловів та лексем. Згідно з загальноприйнятими інтерпретаціями, існує чітка межа між займенниками, які превалюють у жіночому мовленні і такими, що характерні для чоловіків (Браун & Чік, 2017). Поширеною є

думка про те, що чоловіки переважно вживають займенник *watashi* в офіційній обстановці, *boku* у невимушеній розмові та *ore* у неформальному мовному середовищі. З іншого боку, жінки надають перевагу займенникам *watashi* або *watakushi* для взаємодій офіційного рівня та обирають *watashi* або *atashi* для дружніх розмов. Накамура (2024) зауважує, що японські хлопчики починають використовувати займенник *boku* для гендерної саморепрезентації у суспільстві уже з початкової школи, приблизно у віці 6 років. Як правило, використання особових займенників може дещо контролюватися вихователями та вчителями школи, які заохочують дівчат вживати *watashi*, а хлопчиків – *boku*. Науковиця зазначає, що згідно з її дослідженням, педагоги не лише вказують на “прийнятні” мовленнєві форми, а й виправляють учнів, якщо чують недоречно вжитий займенник. На вживання дітьми тих чи інших займенників також впливають підручники японської мови. За Накамурою (2024), поширені у школах підручники містять навчальні тексти та діалоги, де говорячи про себе, дівчата використовують винятково *watashi*, а хлопці обирають слово *boku*. На думку дослідниці, “ця практика представлення нормативного використання без пояснень працює на укорінення норм, позбавляючи людей можливості сумніватися у їхній легітимності” (Накамура, 2024, с. 22).

Науковиця окреслює суттєву проблему, що виникає внаслідок ригідності гендерних мовних норм. Дослідження вказують на те, незважаючи на те, що *watashi* вважається стандартним “жіночним” займенником першої особи однини, молоді жінки уникають його використання. Морі (2015), проаналізувавши застосовування займенників першої особи однини п'ятирічними дітьми, виявила, що у той час як більшість хлопчиків уживали займенники (*boku* – 30%, *ore* – 35%) замість власних імен або прізвищ, лише 35% дівчат говорили про себе, використовуючи *watashi*. Більшість дівчат (63%) надавали перевагу не займенникам, а власним іменам або прізвищам. Дослідниця припускає, що

дівчата нехтують *watashi*, оскільки цей займенник часто вживається у контексті формальної розмови (його також використовують дорослі жінки). До того ж, на відміну від *boku* та *ore*, які тісно пов'язані з вираженням маскулінності, *watashi* має більш універсальну конотацію: час від часу це слово зустрічається й у лексиконі чоловіків як гендерно-нейтральний займенник. На думку Накамури (2024), частотне використання дівчатами власних імен для самореференції вказує на їхнє ставлення до займенника *watashi* як до займенника, “непридатного” (с. 23) для широкого використання у повсякденному дискурсі. З іншого боку, дослідниця зазначає, що серед п'ятирічних дівчат превалює застосування неформальних займенників *uchi* та *boku*, не зважаючи на те, що, як правило, педагоги прагнуть перешкодити їхньому використанню. Накамура (2024) посилається на додаткове дослідження, у ході якого було проаналізоване вживання займенників першої особи однини дівчатами старшого віку, зокрема, семикласницями та студентками університету. Результати цього дослідження вказують на те, що з віком жінки пристосовуються до заплутаності мовленнєвих контекстів і починають чергувати “стандартні” та “нестандартні” займенники залежно від таких чинників, як приналежність до певної соціальної групи, необхідний рівень формальності, стать адресата тощо. Так, семикласниці схильні використовувати *watashi* у розмові з вчителями та батьками, але водночас переходять на ненормативні займенники *uchi*, *atashi*, *boku* або *ore* з друзями задля акцентуації певних особистісних якостей і яскравішого самовираження. Акіба Рейнольдс зазначає, що останнім часом усе більше старшокласниць надає перевагу використанню чоловічого займенника *boku*. Свій вибір дівчата пояснюють тим, що “вони не можуть змагатися з хлопцями на уроках, у іграх чи сварках, використовуючи займенник *watashi*” (Рейнольдс, 1990, с. 140). Тобто, залежно від ситуації, обираючи займенник для самореференції, жінки можуть керуватися асоціаціями, пов'язаними з тим чи іншим словом: якщо

boku як чоловічий займенник денотує завзяття, силу, рішучість, тобто якості, суміжні з визначенням мужності, то очевидно, що у ситуаціях, які вимагають прояву саме цих характеристик, слово *boku* звучить органічніше, ніж його нейтральна альтернатива *watashi*. Отже, сприйняття гендеру має суттєвий вплив на специфіку функціонування займенників першої особи однини в японській мові і потребує подальших досліджень.

1.2 Явище нульового займенника в японській мові

У японській мові такі граматичні елементи, як підмет, присудок і додаток, а також частки, що позначають відмінок, можуть бути опущеними, особливо у неформальному мовленні. Це явище прийнято називати “еліпсисом”. Фрай (2003) визначає еліпсис як “феномен, коли мовець опускає у мовленні елементи, що зазвичай є обов’язковими для синтаксичної структури” (с. 80). Явище займенникового еліпсису, або нульового займенника, є досить поширеним, особливо у ситуаціях, коли опущений займенник можна визначити за контекстом речення. До того ж, у деяких реченнях вживання займенника може навпаки знизити рівень “природності” висловлювання (Маккроу, 2011). Дослідниця подає дані, згідно з якими в японській мові еліпсис зустрічається у 73.7% розмовного дискурсу, і лише у 37.1% журналістських статей. Отже, у дружніх розмовах еліпсис є удвічі частотнішим, ніж у новинах. На частотність еліпсису також впливає тема та емоційне забарвлення розмови. Маккроу (2011) зауважує, що показник еліпсису становить 70% у неформальній розмові, 42-56% у повістях, 27-37% у пояснювальних текстах та 20% у новелах. Тобто жанр літературних творів також є одним із чинників, що впливають на частотність еліпсису в японській мові.

Маккроу (2011) також зазначає, що частотність еліпсису в японській мові може залежати від гендеру мовця. Так, науковиця посилається на два дослідження 1983 року, у ході яких було виявлено, що жінки більш схильні до застосування еліпсису, ніж чоловіки. Перше дослідження показало, що

під час неформальної бесіди у мовленні жінок 73.3% іменникових фраз, у тому числі й займенників, були опущені, у той час як чоловіки опустили 61.3 % висловів. Подібні показники були отримані й під час другого дослідження, із співвідношенням у 86% до 65%. Однак, останнє дослідження, проведене у 2003 році, дещо спростовує дані, висвітлені у попередніх роботах. Фрай (2003) зазначає, що шляхом аналізу неформальних телефонних розмов між опитуваними, було виявлено, що показник еліпсису у чоловічому мовленні (70%) був вищим, ніж у жіночому (68%), хоч і не суттєво.

Явище еліпсису також є характерним і для української мови і може спостерігатися у таких реченнях (у дужках вказані опущені слова):

- 1) – *Куди (ти) ідеши?*
– *(Я) іду додому.*
- 2) – *(Ти) зробила домашнє завдання?*
– *Та зробила (я) (його), зробила.*

Еліпсис, зокрема займенниковий, в українській мові, як правило, є прив'язаним до форм дієслова, що безпосередньо вказують на особу мовця, і тому легко з'ясовується не так з контексту, як завдяки граматичним маркерам. На відміну від української мови, дієслова в японській мові не мають форм, що вказували б на особу мовця: 私 私たち/あなた/彼/彼らはパンを買った - /watashi/watashitachi/anata/kare/karera wa pan wo katta/ (Я/ми/ ти (ви)/ він/ вони купи(-в, -ли, -ла, -ли) хліб). Тобто якби це речення було подане з опущеним займенником та без означувального контексту, з'ясувати, який саме займенник має займати позицію підмета, було б практично неможливо.

Маккроу (2011) виділяє чотири типи еліпсису в японській мові:

- 1) Еліпсис “за вибором”. Цей тип характеризується суб'єктивним еліпсисом, який застосовується у реченнях, де опущені слова є настільки

очевидними, що у їхньому прямому зазначенні немає потреби. Це явище також називається “нульовою прономіналізацією”. Наприклад:

– 元気 ? /genki/ (Як справи?)

– 元気、そこらは ? /genki, sochira wa/ (Все добре, а ти як?)

– 元気。 /genki/ (У мене теж все гаразд).

У вищезазначеному прикладі відбувається усічення декількох слів. У всіх трьох реченнях опущені займенники “я” і “ти”, а в останньому опускається ще й частка *も* /mo/ (також). Однак, завдяки контексту навіть стороння людина може визначити пропущені лексеми.

2) Еліпсис через наявність дейктичного посилання. “Дейктичні знаки символічно позначають якийсь аспект або компонент мовленнєвої ситуації - позамовний контекст, у якому вони вживаються, наприклад, мовця, час або місце висловлювання” (Бонемейер, 2015, с. 52). У певних випадках суб’єктне дейктичне посилання можна легко визначити навіть без розуміння контексту. Так, як правило, підметом стверджувального речення є займенник першої особи однини, а підметом питального речення – займенник першої особи однини, тобто особа, якій адресоване запитання. Наприклад, речення *帰るね* /kaeru ne/, де опущений займенник, означає “Я повертаюся”, у той час як *帰るの ?* /kaeru no/ є зверненням до співрозмовника і має значення “Ти повертаєшся?”.

3) Еліпсис за відсутності необхідності у “фіктивному” підметі. Суб’єктний еліпсис виникає у реченнях, що стосуються часу, погодних умов та інших загальних станів. Наприклад, так само як і в українській мові, прикметник *暑い* /atsui/ (спекотно) може бути окремим повноцінним реченням і не потребує ніякого підмету. З іншого боку, в англійській мові для відтворення подібного речення необхідним є вживання займенника “it”:

It's hot. У такому контексті відмінність структур між українською та японською мовами можна відслідкувати за допомогою речення 悪いね /warui ne/ ((Це) погано), де займенник “це” в японському реченні опускається. До інших прикладів еліпсису цього типу належать такі речення:

- 八時だよ /hachi ji da yo/ (Зараз восьма година);
- いい天気だね /ii tenki da ne/ (Гарна погода, чи не так?);
- 無理だ /muri da/ ((Це) неможливо);
- 無駄だ /muda da/ ((Це) не має сенсу);
- 完璧だ /kanpeki da/ ((Це) ідеально).

4) Еліпсис за відсутності необхідності в узагальнювальних словах (“люди”, “усі” тощо). Наприклад, 法を遵守しなければならない /hou wo junshu shinakereba naranai/ ((Усім) потрібно дотримуватися законів).

Високому ступеню еліпсису в японській мові сприяють екстралінгвальні чинники. Наприклад, у японській культурі глибоко цінується ввічливість та м'якість, що і є однією з можливих причин превалювання еліпсису в певних мовленнєвих ситуаціях. Окрім контексту, носії мови з'ясовують “відсутню” інформацію за низкою лінгвістичних підказок.

Так, деякі специфічні мовні властивості в японській мові автоматично обмежують можливі еліптичні референти, і вони можуть допомогти слухачеві ідентифікувати опущені вислови. Семантична інформація, вбудована в гонорифічні слова, дейктичні дієслова/допоміжні слова та вирази пізнання та внутрішніх почуттів у японській мові, вказує на те, яким займенником (або іменником) позначений підмет.

Наприклад, семантика деяких дієслів допомагає виявити опущені іменникові фрази. Маккроу (2011) наводить у приклад такої лексеми дієслово 読む /yomu/ (читати), яке для повноцінного функціонування у реченні, як правило, потребує двох компонентів: іменникової фрази на позначення особи, що виконує дію (маркована часткою が /ga/), та іменникової фрази на позначення додатного для читання матеріалу (маркований часткою を /wo/). Так, вихідний вислів 読んだ /yonda/ ((хтось) прочитав (щось)) ініціює пошук у пам'яті відповідних об'єктів для заповнення “пропусків”: очевидно, що іменникова фраза, позначена часткою ga, має денотувати особу, що вміє читати, наприклад *watashi*, 先生 /sensei/ (учитель), 母 /haha/ (мама) тощо, але не може бути словами, що означають неживі або абстрактні об'єкти. Подібним чином іменникова фраза, позначена часткою wo, має бути читабельним матеріалом, наприклад 本 /hon/ (книга), 手紙 /tegami/ (лист) тощо, але не особами або іншими абстрактними (або конкретними, але не читабельними) предметами. Отже, завдяки звуженню семантичного кола компонентів, додатних для заповнення “пропусків”, опущені слова легко ідентифікувати.

До того ж у японській мові існує низка висловів, у яких підметом може виступати лише займенник першої особи однини. Їхній неповний перелік подано у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Суб'єктний вислів	Приклади
Прикметники на позначення фізичного стану людини	熱い /atsui/ (спекотно), だるい /darui/ (важко), 痛い /itai/ (боляче), 眠い /nemui/ (сонний), 冷たい /tsumetai/ (холодно)

Продовження табл. 1.1

Дієслова сприйняття	聞こえる /kikoeru/ (чути), 見える /mieru/ (бачити)
Дієслова та допоміжні частки, що виражають бажання	ほしい /hoshii/ (хотіти)
Морфеми, що виражають бажання та намір	-たい /tai/ (хотіти), -よう /you/ (мати намір)
Суб'єктні прикметники, що виражають почуття та емоції	恥ずかしい /hazukashii/ (сором'язливий), 悲しい /kanashii/ (сумний), 寂しい /sabishii/ (самотній), つまらない /tsumaranai/ (той, що нудьгує), 嬉しい /ureshii/ (щасливий), 怖い /kowai/ (наляканий), ショック /shokku/ (шокований), 好き /suki/ (любити), 嫌い /kirai/ (ненавидіти)
Дієслова пізнання	考える /kangaeru/ (думати), 理解する /rikai suru/ (розуміти), 覚える /oboeru/ (пам'ятати), 思い出す /omoidasu/ (згадувати), 思う /omou/ (думати), 信じる /shinjiru/ (вірити), 知る /shiru/ (знати), 分かる /wakaru/ (розуміти), 忘れる /wasureru/ (забувати)

Отже, явище еліпсису є глибоко укоріненим у сучасній японській мові і тому може ускладнювати процес опанування мовного інструментарію студентами, для яких японська мова не є рідною. Однак, розуміючи закономірності визначення еліптичних висловів, окреслені вище, можна здобути навички більш ефективного розпізнавання еліптичних контекстів.

Висновки до Розділу 1

У першому підрозділі першого розділу була схарактеризована класифікація найуживаніших займенників першої особи однини в сучасній японській мові. Ми розглянули семантичні зміни, які зазнали займенники *watashi*, *watakushi*, *atashi*, *ore* та *boku*, та особливості їх функціонування у сучасній японській мові. Також були окреслені основні проблеми використання особових займенників у гендерному аспекті.

Другий підрозділ присвячений розгляду явища нульового займенника в сучасній японській мові. Зокрема, були описані основні типи еліпсису в японській мові, а також способи визначення опущених лексем з огляду на екстралінгвальні та лінгвістичні чинники.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАЙМЕННИКІВ ПЕРШОЇ ОСОБИ ОДНИНИ В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ: ПОЛЬОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Мета дослідження та опис методології

Це дослідження було проведене шляхом онлайн-анкетування, вибіркою для якого слугували відповіді 59 японок та 21 японця. Віковий діапазон респондентів становить 11-36 років, 76.6 % анкетованих є людьми віком до 20 років, тобто основна цільова аудиторія проведеного польового дослідження – це японська молодь.

Анкета, запропонована для заповнення респондентам, містила 20 запитань, які можна систематизувати за двома категоріями:

- 1) запитання щодо частотності використання займенників першої особи однини;
- 2) запитання, спрямовані на створення асоціативних реакцій носіїв японської мови, пов'язаних з використанням різних особових займенників.

Метою цього анкетування було проаналізувати особливості використання найбільш вживаних займенників першої особи однини і порівняти отримані результати з даними, висвітленими у наукових роботах попередніх років.

2.2 Аналіз використання респондентами займенників першої особи однини

У ході цього дослідження нами було проаналізоване застосування таких особових займенників, як *watashi*, *watakushi*, *atashi*, *boku* та *ore*, оскільки вони є найбільш вживаними в японській мові. У першому блоці запитань анкетованим було запропоновано визначити наскільки часто вони використовують вищезазначені займенники у повсякденних розмовах. У

другому блоці запитань респонденти мали надати особисті асоціації, пов'язані з певним займенником.

Результати щодо частотності застосування займенника *watashi* подані у таблиці 2.1 нижче.

Таблиця 2.1

Займенник *watashi*

Частотність використання	1. “Часто використовую”	2. “Іноді використовую”	3. “Майже не використовую”	4. “Ніколи не використовую (-ла)”	5. “Раніше використовував (-ла), але зараз ні”
Кількість відповідей	33 (41.3 %)	32 (40 %)	13 (16.3 %)	1 (1.2 %)	1 (1.2 %)

У порівнянні з іншими займенниками першої особи однини, на яких було зосереджене це дослідження, займенник *watashi* виявився найбільш вживаним, оскільки 41.3 % відповідей анкетованих припадають на варіант “часто використовую”. Цей результат відповідає дослідженням минулих років, які вказують на те, що *watashi* – це стандартний займенник японської мови, що може використовуватися як жінками, так і чоловіками. З огляду на гендерну самоідентифікацію респондентів, варіант відповіді “часто використовую” був обраний 3 чоловіками та 30 жінками. Серед учасників опитування, що обрали варіант відповіді “іноді використовую”, 32 особи ідентифікують себе як жінки та 8 осіб – як чоловіки. Ці дані можуть слугувати доказом того, що займенник *watashi* активно вживається молодими жінками у повсякденному дискурсі. З 80 осіб, 9 чоловіків та 4 жінки зазначили, що майже не використовують займенник *watashi*. Варіанти відповідей 4 та 5 були обрані одним чоловіком та однією жінкою відповідно, що може вказувати на те, що певний відсоток жінок свідомо уникає використання займенника *watashi*.

Із загального числа опитуваних, 35 учасників охарактеризували займенник *watashi* як “жіночний”, 29 респондентів віднесли його до чоловічого мовлення. Решта анкетованих надала низку особистих асоціацій, серед яких найчастотнішими були вислови 礼儀正しい /reigi tadashi/ (гречний), 柔らかい /yawarakai/ (м’який), 丁寧 /teinei/ (ввічливий).

Відповіді анкетованих щодо частотності вживання займенника *watakushi* істотно відрізняються від тих, що стосуються займенника *watashi*. Статистичні результати розміщені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Займенник *watakushi*

Частотність використання	1. “Часто використовую”	2. “Іноді використовую”	3. “Майже не використовую”	4. “Ніколи не використовую (-ла)”	5. “Раніше використовував (-ла), але зараз ні”
Кількість відповідей	0	3 (3.8 %)	31 (38.7 %)	42 (52.5%)	4 (5%)

За таблицею, жоден із учасників опитування не обрав варіант відповіді “часто використовую” стосовно займенника *watakushi*. До того ж, більшість опитуваних зазначило, що вони ніколи не використовували займенник *watakushi* у повсякденній розмові. Ми припускаємо, що такий результат можна пояснити тим, що велика частка респондентів в силу свого віку не стикається з необхідністю брати участь у формальному чи діловому мовному дискурсі. А оскільки особовий займенник *watakushi* превалює у мовній сфері професійного життя, то носії, які ще не мають професійного досвіду, очевидно, не відчують потреби у застосуванні цієї лексеми.

У межах частини опитування, спрямованої на з’ясування асоціацій, що викликає у носіїв слово *watakushi*, 47 осіб зазначили, що сприймають цей займенник як “гендерно-нейтральний”, 15 респондентів

охарактеризували *watakushi* як “жіночний” та 2 респонденти віднесли його до чоловічого мовлення. Решта учасників опитування подали власні асоціації, серед яких, наприклад, були такі вислови, як 貴婦人 /kifujin/ (леді), 丁寧 /teinei/ (ввічливий), 上品 /jouhin/ (елегантний), 正式な場 /seishikina ba/ (формальні заходи). Цікавим спостереженням є те, що незважаючи на те, що велика кількість носіїв сприймає займенник *watakushi* як гендерно-нейтральний, серед асоціацій, наданих опитуваними, часто зустрічалися слова, пов’язані з вираженням жіночності та елегантності.

Результати опитування щодо частотності використання займенника *atashi* систематизовані у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Займенник *atashi*

Частотність використання	1. “Часто використовую”	2. “Іноді використовую”	3. “Майже не використовую”	4. “Ніколи не використовую (-ла)”	5. “Раніше використовував (-ла), але зараз ні”
Кількість відповідей	3 (3.8 %)	17 (21.3 %)	22 (27.4 %)	37 (46.3 %)	1 (1.2 %)

Грунтуючись на даних, отриманих у ході опитування, можна зробити висновок, що займенник *atashi* є маловживаним у мовленні японської молоді, проте він зустрічається у повсякденному мовленні з більшою частотністю у порівнянні з займенником *watakushi*. Варіанти відповідей “часто використовую” та “іноді використовую” були обрані винятково жінками. Ці дані, ймовірно, підтверджують факт приналежності займенника *atashi* до жіночого мовлення. Однак, серед респондентів, які зазначили, що ніколи не застосовували цей займенник, лише 15 – чоловіки, а решта – жінки. Тобто незважаючи на те, що *atashi* прийнято вважати лексемою, що належить до жіночого мовлення, багато жінок обирають

альтернативні займенники для самореференції. Це може бути пов'язано зі специфічними асоціаціями, які викликає слово *atashi*. Так, у другій частині опитування, спрямованій на з'ясування асоціацій до займенників, 69 опитуваних зазначили, що сприймають *atashi* як “жіночний” займенник; 5 респондентів охарактеризували його як “гендерно-нейтральний”. Решта учасників опитування навели власні асоціації у межах варіанту відповіді “інше”. Серед відповідей, зокрема, зустрічалися такі асоціації: 活発 /kappatsu/ (бадьора людина), やんちゃな女の子 /yanchana onna no ko/ (примхлива/зіпсована дівчина), 江戸っ子 /edokko/ (житель/ жителька Токіо), 子供みたい /kodomo mitai/ (інфантильна людина). Беручи до уваги перераховані вище вислови, з якими може асоціюватися *atashi*, стає зрозуміло, чому деякі жінки схильні уникати вживання цього займенника.

Пропонуємо розглянути статистичні дані стосовно частотності використання займенника *boku*, розміщені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Займенник *boku*

Частотність використання	1. “Часто використовую”	2. “Іноді використовую”	3. “Майже не використовую”	4. “Ніколи не використовую (-ла)”	5. “Раніше використовував (-ла), але зараз ні”
Кількість відповідей	5 (6.3 %)	11 (13.8 %)	15 (18.8 %)	46 (57.5 %)	3 (3.7 %)

Результати, подані у таблиці вище вказують на те, що незважаючи на те, що у загальній класифікації займенників першої особи однини *boku* подається як чоловічий займенник, лише 5 чоловіків з 21 зазначили, що часто використовують його в повсякденному мовленні. З 11 респондентів, що обрали варіант “іноді використовую”, 7 – чоловіки. Отже, можна

зробити висновок, що займенник *boku* у певній мірі притаманний і жіночому мовленнєвому дискурсу.

Серед асоціацій, наданих носіями стосовно *boku*, зустрічаються такі вислови: 男女関係なく可愛い人が使う /danjo kankei naku kawaii hito ga tsukau/ (незалежно від гендеру вживається милими людьми), 幼い男の子か若い女の子が使う /osanai otoko no ko ka wakai onna no ko ga tsukau/ (використовують хлопчики або молоді дівчата), おとなしい /otonashii/ (спокійний) тощо. Базуючись на цих даних, можна зробити висновок, що *boku* притаманний мовленню молодих хлопців та хлопчиків.

Результати анкетування щодо частотності вживання займенника *ore* подані у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Займенник *ore*

Частотність використання	1. “Часто використовую”	2. “Іноді використовую”	3. “Майже не використовую”	4. “Ніколи не використовую (-ла)”	5. “Раніше використовував (-ла), але зараз ні”
Кількість відповідь	15 (18.8 %)	8 (10 %)	13 (16.2 %)	40 (50 %)	4 (5 %)

За таблицею, 15 (14 з яких – чоловіки) опитуваних зазначили, що часто використовують займенник *ore*, що утричі перевищує кількість респондентів, що обрали такий варіант відповіді стосовно займенника *boku*. Отже, можна зробити висновок, що у мовленні молодих чоловіків займенник *ore* є більш превалентним, ніж займенник *boku*.

Також слід відзначити, що 74 респондента (92.5 %) охарактеризували *ore* як чоловічий займенник, що вказує на те, що асоціативно більшість носіїв відносять *ore* до чоловічого мовлення.

Висновки до Розділу 2

У другому розділі були проаналізовані результати анкетування, проведеного з метою з'ясувати особливості використання займенників першої особи однини японською молоддю. У першому підрозділі ми окреслили методологію та мету польового дослідження.

У другому підрозділі були надані та інтерпретовані результати анкетування. Зокрема, зазначені займенники першої особи однини були проаналізовані в межах частотності вживання учасниками опитування, а також з огляду на асоціативні реакції, надані респондентами. Для визначення гендерних особливостей використання займенників ми порівняли частотність вживаних жінками лексичних одиниць з займенниками, що вживаються чоловіками.

На нашу думку, результати роботи вказують на необхідність подальших досліджень проблем функціонування займенників першої особи однини в японській мові.

ВИСНОВКИ

У підсумку можна сформулювати наступні висновки:

1. В першому розділі роботи визначені найуживаніші займенники сучасної японської мови на основі інформації, поданої в українськомовних та англійськомовних роботах попередніх років.

2. Розглянуті семантичні та функційні зміни займенників першої особи однини *watashi*, *watakushi*, *atashi*, *boku* та *ore*, а також систематизована інформація щодо їх функціонування в сучасній японській мові. Так, було з'ясовано, що загальноновживані в сучасній японській мові займенники першої особи однини не зберегли історично первинних значень.

3. Було схарактеризоване явище займенникового еліпсису, або нульового займенника, в сучасній японській мові; описано основні типи еліпсису в японській мові, а також з'ясовано шляхи визначення опущених у тексті іменникових фраз за допомогою лінгвістичних та екстралінгвальних чинників.

4. Під час роботи було проведено анкетування серед 80 носіїв японської мови з метою дослідження особливостей вживання займенників першої особи однини. Анкета містила 2 типи запитань: стосовно частотності використання займенників та асоціацій, що викликали у носіїв певні займенники.

5. Проаналізувавши відповіді учасників дослідження щодо частотності використання займенників, можна зробити декілька висновків.

5.1. По-перше, серед усіх займенників першої особи однини, проаналізованих під час цього дослідження, за показниками частотності найбільш вживаним є займенник *watashi*, оскільки 33 з 80 респондентів, зазначили, що часто використовують цю лексичну одиницю в повсякденному дискурсі.

5.2. По-друге, займенник *watakushi* можна вважати найменш вживаним, оскільки жоден із учасників опитування не зазначив цей займенник, як той, що він/вона часто використовує. До того ж, 42 особи обрали варіант відповіді, який свідчить про те, що вони ніколи не використовували *watakushi* в особистих розмовах. Такі результати, на нашу думку, можна пояснити тим, що *watakushi* переважно використовується у професійному мовному середовищі, тому молодь, яка ще не працює, не відчуває потреби у застосуванні цієї лексичної одиниці.

5.3. Також було з'ясовано, що займенник *atashi* переважно застосовується жінками, оскільки з усіх опитуваних лише жінки обрали варіанти відповідей “часто використовую” та “іноді використовую” стосовно цього займенника. Проте серед респондентів, які зазначили, що ніколи не використовували *atashi* у розмовах, були не тільки чоловіки, а й жінки, що може свідчити про те, що деякі жінки схильні уникати вживання цього займенника через негативні асоціації, пов'язані з ним.

5.4. Аналіз відповідей респондентів на запитання стосовно займенника *boku* дозволив дійти висновку, що ця лексична одиниця є характерною переважно для мовленнєвого арсеналу молодих хлопців і хлопчиків.

5.5. Натомість займенник *ore*, згідно з результатами опитування, є досить частотним у мовленні чоловіків і оцінюється 74 респондентами, як такий, що належить до чоловічого мовлення.

На нашу думку, це дослідження може слугувати основою для подальших розвідок, метою яких є поглиблений аналіз особливостей використання займенників першої особи однини.

АНОТАЦІЯ

要約

当該の研究のテーマは「一人称代名詞の特徴」である。研究対象としては一人称代名詞の特徴であり、目的は日本の若者が使用している一人称代名詞の特徴を纏めることとなる。日本人の八十人の参加者のアンケート調査を基にし、本研究を行った。

第一章では、最も一般的に使用される一人称代名詞の意味上の変化を研究した。または、日本語における代名詞の省略に関する情報を体系化した。

第二章の内容としては、アンケート調査の回答者による一人称代名詞の使用実態を分析し、以前の研究における一般分類に比べた。

キーワード: 一人称代名詞、代名詞、性別によって異なる言語表現。

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Петриченко, І. А. (2002). *Особові займенники: реалізація "себе" у носіїв японської мови*. Мовні і концептуальні картини світу, 7, 429–434.
- Akihiro, F. (1997) *The first and second person pronouns in Japanese - from the sociolinguistic perspective*. Kagawa University General Education Research, Volume 11, 41-63.
- Brown, L., & Cheek, E. (2017). *Gender Identity in a Second Language: The Use of First Person Pronouns by Male Learners of Japanese*. Journal of Language, Identity & Education, 16 (2), 94–108.
- Fry, J. (2003). *Ellipsis and wa-marking in Japanese conversation*. New York, NY: Routledge.
- Inoue, M. (2002). *Gender, Language, and Modernity: Toward an Effective History of Japanese Women's Language*. American Ethnologist, 29(2), 392–422.
- Bohnenmeyer, J. (2015). *Deixis, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition)*. Elsevier, 52-57.
- Kuroda, S.-Y. (2006). *Generative Grammatical Studies in the Japanese Language*.
- Martin, S. E. (2004). *A Reference Grammar of Japanese*. University of Hawai'i Press.
- McCraw, M. (2011). *First-person singular pronouns in Japanese: How do they work in conversation?*
- Mori, H. (2015). *Yōjiki no jishōshishiyō ni kansuru jittai chōsa [A survey of children's first-person pronoun usage]*. Bunkagakuen Naganosenmongakkō Kenkyūkiyō 7: 15-27.
- Nagano, M., & Martohardjono, G. (2023). *Language-specific properties and overt pronoun interpretation: The case of L2 Japanese*. Second Language Research.

- Nakamura, M. (2024). *The formation of the norm of gendered first-person pronouns in Japanese*. KGU Journal of Business and Liberal Arts 4: 21–47.. 4. 21–47.
- Noguchi, T. (1997). *Two types of pronouns and variable binding*. Language 73: 770–97.
- Oishi, E. (2017). *Discursive functions of Japanese Personal Pronouns*. JOURNAL OF LINGUISTICS, 21(1), 305–319.
- Ozawa, Miyabi. (2019). *Interactive functions of first-person singular pronouns in Japanese conversation*.
- Palmroos, T. (2010). *An 'I' for an 'I' : the semantic development of the first person pronoun in Japanese*.
- Reynolds, K. A. (1985). *Female speakers of Japanese*. Feminist Issues, 5(2), 13–46.
- Shibamoto, J. S. (1987). *The womanly woman: manipulation of stereotypical and nonstereotypical features of Japanese female speech*. Language, gender, and sex in comparative perspective, (4), 26.
- Shibasaki, R. (2005). *Personal Pronouns and Argument Structure in Japanese: Discourse Frequency, Diachrony and Typology*. PhD thesis, University of California, Santa Barbara.